

MAAILMAN SIIRTOLAISET

Altti Majava, fil.lis.
Työvoimaministeriön suunnittelutoimiston
päällikko

Siirtolaisuus on maailmanlaajuinen ilmiö, jonka todellisia mittasuhteita on kuitenkin vaikeata arvioida. Kansainvälisten muuttojen tilastointi on useimmissa maissa puutteellista, ja eräin paikoin huomattava osa muutoista on sitä paitsi laittomia eikä siten ole rekisteröitävissäkään. Lisäksi nekin tiedot, jotka ovat käytettävissä, ovat useinkin heikosti vertailukelpoisia keskenään. Näin ollen ei ole ihmeteltävää, että Yhdistyneet Kansakunnat otti siirtolaisuuden ensi kerran vasta 29. väestöllisen vuosikirjansa (Demographic Yearbook 1977) erityisaiheeksi.

Siirtolaisuudelle on tässä vuosikirjassa omistettu yli 600 sivua, joista valtaosa käsittelee lukuisten maiden siirtolaisuustietoja vuosilta 1958-76. Numeroaineiston runsaudesta huolimatta tiedot eivät ole lähestulkoonkaan täydellisiä. Niinpä tämän julkaisun avulla ei ole mahdollista muodostaa kokonaiskuvaa Suomen ja muiden maiden välisistä muuttovirroista eikä ulkomailla asuneiden suomalaisten lukumääristä.

Muuttovirtoja koskevat tilastot näyttävät

olevan tuntuvasti harvinaisempia ja puutteellisempia kuin ne tiedot, jotka koskevat eri maissa asuvia siirtolaisia, ts. ulkomaalaisia (muiden maiden kansalaisia) tai ulkomailla syntyneitä henkilöitä. Tietojen vähäisyyden takia tässäkin kirjoituksessa ei tarkastella kansainvälisiä muuttovirtoja vaan pyritään selvittämään, minkä verran siirtolaisia oli 1970-luvun jälkipuolella maapallomme eri puolilla. Jällempänä hahmoteltava kuva maailman siirtolaisväestöstä ei ole kovinkaan tarkka eikä luotettava, ja se perustuu pääasiassa muihin lähteisiin kuin YK:n väestöllisessä vuosikirjassa esitettyihin tilastoihin.

Siirtolaisten kokonaismäärä

YK:n väestöllisen vuosikirjan mukaan (ss. 3-4) teollisuusmaissa asuneita, lähinnä alkehittyneistä maista muuttaneita siirtolaisia olisi ollut v. 1974 kaikkiaan noin 9,5 milj. henkilöä. Vaikka tähän lukuun eivät sisällykään alkehittyneissä maissa oleskelevat siirtolaiset, arvio on aika tavalla alimitoitettu. Eräiden alan johtavien asiantuntijoiden kasi-tyksen mukaan varsinaista siirtotyövoimaa

näyttää 1970-luvun puolivälissä olleen vähintään 20 milj. henkilöä, joista suunnilleen puolet on ollut vaille laillisten maahanmuuttajien oikeuksia. Uusiin asuinmaihinsa siirtotyöläiset ovat tuoneet jokseenkin saman määrän perheenjäseniään. Näin ollen asuinmaataan lähinnä taloudellisista syistä vaihtaneiden ihmisten kokonaismäärä lienee tätä nykyä 40 milj. henkilön suuruusluokkaa eli noin yksi prosentti ihmiskunnasta.

Eri lähteistä koottujen ja luotettavuudeltaan vaihtelevien arvioiden mukaan koko siirtolaisväestö ja siirtotyövoima jakautuivat 1970-luvun jälkipuoliskolla maanosittain miljoonan henkilön tarkkuudella seuraavasti:

	Siirtolaisväestö	Siirtotyövoima
Länsi-Eurooppa	14 - 15	7
Pohjois-Amerikka	8 - 10	5 - 6
Latinal. Amerikka	4 - 6	3 - 4
Afriikka (Saharasta etelään)	4 - 5	3 - 4
Lähi-itä	3 - 4	2 - 3
Oseania	3	2
Muut alueet	(2)	(1)
Yhteensä	(40)	(25)

Näihin lukuihin eivät sisälly poliittiset pakolaiset, joiden yhteismäärä näyttää olevan pitkälti toistakymmentä miljoonaa. Runsaimmin pakolaisia on kolmannessa maailmassa eli Kaakkois-Aasiassa, Itä- ja Länsi-Afrikassa, Lähi-idässä sekä Latinalaisessa Amerikassa. Varsinkin Etelä- ja Keski-Amerikassa ero pakolaisen ja tavallisen siirtolaisen välillä tuntuu olevan melko häilyvä. Monissa teollisuusmaissa poliittiset pakolaiset pyritään sijoittamaan välittömästi työmarkkinoille, joten maahanmuuttonsa jälkeen he eivät ole hevin eriteltävissä ulkomaista työvoimaa koskevista tilastoista.

Länsi-Eurooppa

Kattavimmat ja luotettavimmat tilastot niin

siirtolaisväestöstä kuin ulkomaaisesta työvoimastakin ovat saatavissa Euroopan teollisuusmaista, Isoa-Britanniaa lukuun ottamatta. Sitä ei niin muodoin ole voitu ottaa huomioon taulukossa 1, joka muutoin esittää ulkomaalaisten ja siirtotyövoiman määriä eniten siirtolaisia vastaanottaneissa Euroopan maissa.

Eniten ulkomaalaisia on Saksan Liittotasavallassa ja Ranskassa, yli 4 milj. henkilöä kummassakin. Etenkin Ranskan siirtolaisväestö on itse asiassa vielä suurempi, sillä lukuun eivät sisälly kansalaisuutta vaihtaneet ja laittomat maahanmuuttajat. Kolmannelle sijalle taulukossa sijoittuisi Iso-Britannia, sillä maassa asuu arviolta kaksi miljoonaa lähinnä muista Kansainyhteisön maista muuttanutta ei-brittiä, joista noin 900 000 kuuluu työvoimaan. Sveitsin vähenemässä olevaan, vakituiseen ulkomaalaisväestöön kuului v. 1979 lähes 900 000 henkilöä, ja lähes yhtä paljon ulkomaalaisia asui tuolloin Belgiassa. Varsinaisia ulkomaalaisia oli Alankomaissa v. 1979 runsaat 440 000, mutta siirtolaisväestöön voitaisiin hyvällä syyllä lukea myös ne entisistä alusmaista muuttaneet 178 000 surinamilaista, molukkaa ym., joilla oli Alankomaiden kansalaisuus. Myös Ruotsin siirtolaisväestö on kansalaisuuden vaihdosten takia huomattavasti suurempi kuin taulukosta 1 ilmenevä 424 000 ulkomaalaisen määrä; ulkomailla syntyneitä ja/tai ulkomaiden kansalaisia oli Ruotsissa vuoden 1978 lopussa yli 780 000 ja ns. "siirtolaistaustan" omaavia henkilöitä yli 1,1 milj.

Taulukossa 1 esiintyvissä kuudessa maassa asui virallisten tietojen mukaan yhteensä 10,9 milj. ulkomaalaista v. 1979. Tähän vähimmäismäärään on vielä lisättävä muissa maissa asuvat ulkomaalaiset, joita on Itävallassa suunnilleen 300 000, Luxemburgissa ja Tanskassa noin 100 000 kummassakin sekä Norjassa noin 80 000. Vieläkin enemmän ulkomaalaisia on Italiassa, yli 0,5 milj. pääasiansa laittomasti saapunutta maahanmuuttajaa. Myös Espanjassa, Portugalissa ja Kreikassa asuu ja työskentelee kymmeniätuhansia ul-

Taulukko 1. Ulkomaalaiset (A) ja ulkomainen työvoima (B) kuudessa Euroopan maassa lähtömaan kansalaisuuden mukaan vuonna 1979 (tuhansia henkilöitä)

Lähtömaa		Saksan LT	Ranska	Sveitsi	Belgia	Alanko- maat	Ruotsi
Turkki	A	1 268	93	33	59	104	16
	B	565	36	18	19	45	5
Kreikka	A	297	..	9	24	4	17
	B	141	..	5	10	2	8
Jugoslavia	A	621	71	40	..	14	40
	B	372	43	28	3	8	25
Italia	A	594	484	428	287	22	5
	B	318	176	235	89	10	3
Espanja	A	182	445	96	65	25	4
	B	92	185	61	29	18	2
Portugali	A	110	867	9	10	10	2
	B	60	385	6	6	5	1
Algeria	A	5	782	..	10	0	1
	B	..	361	..	3	0	1
Marokko	A	32	400	..	81	62	1
	B	17	181	..	31	31	1
Tunisia	A	21	184	..	5	2	1
	B	..	74	..	4	1	0
Itävalta	A	169	..	33	9	4	5
	B	90	..	20	4	..	2
Suomi	A	9	186
	B	3	107
Muut maat ¹	A	836	799	237	301	198	149
	B	367	202	117	112	76	78
Yhteensä	A	4 144	4 124	884	851	441	424
	B	2 025	1 643	491	310	196	231
Osuudet (%)							
A väestöstä		6,8	7,8	14,0	8,7	3,2	5,2
B työvoimasta		7,5	7,5	16,3	7,7	3,5	5,5

¹ Sisältää myös ne maat, joiden kansalaisista ei ole erikseen ilmoitettu tietoja

Lähde: SOPEMI 1980 (OECD)

komaalaisia enimmäkseen laittomasti. Huomioon ottaen myös Ison-Britannian siirtolaisväestön voidaan arvioida, että Euroopan markkinatalousmaissa asuu tätä nykyä yhteensä vähintään 14 milj. maahanmuuttajaa. Kaikki laittomat vierastyöläiset ja isäntä-

maan kansalaisuuden hankkineet mukaan lukiemäärä saattaisi olla parisen miljoonaa suurempikin.

Lähes puolet ulkomaalaisista kuuluu taulukon 1 mukaan isäntämaan työvoimaan. Vi-

rallisten tietojen mukaan tarkastelluissa kuudessa maassa ulkomaista työvoimaa oli yhteensä 4,9 milj. henkilöä v. 1979. Ottaen huomioon myös Ison-Britannian maahanmuuttajat sekä eri maissa laittomasti työskentelevät ulkomaalaiset (yksistään Italiassa heitä arvioidaan olevan puolisen miljoonaa) voidaan arvioida, että Länsi-Euroopan siirtotyövoima käsittää nykyään suunnilleen seitsemän miljoonaa henkilöä.

Suhteessa väkilukuun ulkomaalaisia ja siirtotyövoimaa on eniten Luxemburgissa, noin 30 %. Seuraavalla sijalla on Sveitsi, jonka väestöstä 14 % ja työvoimasta 16 % on ulkomaalaisia. Tämä luku antaa kuitenkin vähäntelevän kuvan ulkomaisen työvoiman merkityksestä Sveitsin talouselämälle, sillä huomioon ei ole otettu kausityöläisiä (96 000 v. 1979) eikä rajan takaa Sveitsissä päivittäin työssä käyviä (92 000 v. 1979); myös nämä työntekijäryhmät huomioon ottaen ulkomaalaisten osuus Sveitsin työvoimasta oli yli 22 % v. 1979. Belgiassa, Ranskassa ja Saksan Liittotasavallassa ulkomaalaiset käsittivät 7 - 9 % väestöstä ja työvoimasta, Ruotsissa runsaat 5 % ja Alankomaissa kolmisen prosentin. Samaa suuruusluokkaa (2 - 3 %) ulkomaalaisten osuus on Itävallassa ja Ison-Britanniassa, joista kummastakin on maan omia kansalaisia muuttanut muualle suunnilleen yhtä paljon.

Vaikka taulukko 1 ei sisällä tietoja kaikista siirtolaisten lähtömaista, siitä kuitenkin ilmenevät tärkeimmät työvoimaa luovuttavat maat. Eniten siirtolaisia on muulle Euroopalle luovuttanut Italia, jonka kansalaisista 1,8 milj. asui v. 1979 kuudessa tarkastellussa valtiossa. Toiseksi merkittävin lähtömaa on Turkki (1,6 milj.), kolmas Portugali (1,0 milj.), neljännen sijan jakautuessa Espanjan, Algerian ja Jugoslavian kesken (noin 800 000 siirtolaista kustakin). Myös Marokko (600 000) ja Kreikka (400 000) ovat lähettäneet runsaasti väkeä Euroopan teollisuusmaiden työmarkkinoille. Suomen osuus (n. 200 000) on määrällisesti vaatimaton, mutta suhteessa väkilukuumme siirtolaisuus merkit-

see meille tuntuvampaa suoneniskua kuin väkirikkaammille lähtömaille. — Eräät em. luvut nousisivat jonkin verran, jos tarkasteltaisiin myös taulukon ulkopuolelle jääneitä tulomaita; niinpä yli 120 000 jugoslaavia työskenteli Itävallassa v. 1979.

Italialaiset ovat jakautuneet melko tasaisesti Saksan Liittotasavallan, Ranskan, Sveitsin ja Belgian kesken, mikä kenties heijastelee Euroopan Yhteisön sisällä vallitsevaa muuttovapautta. Muutoin taulukosta 1 on havaittavissa muuttovirran suuntautuminen kustakin lähtömaasta tiettyyn pääkohteeseen, joka turkkilaisilla, kreikkalaisilla, jugoslaaveilla ja itävaltalaisilla on Saksan Liittotasavalta. Ranskaan muuttavat pääasiassa portugalilaiset, espanjalaiset ja pohjoisafrikkalaiset. Suomalaisen pääkohteena on puolestaan Ruotsi.

Euroopan nykyiset siirtolaisväestöt ovat syntyneet pääasiassa 1950-luvulla alkaneen, 1960-luvulla kiihtyneen ja 1970-luvun puolellavälissä laantuneen kansainvälisen muuttoliikkeen seurauksena. Tosin työvoiman maidenvälinen liikkuvuus on ollut Keski-Euroopassa vilkasta aikaisemminkin, ennen ensimmäistä maailmansotaa. Silloin työssäkäynti mm. Saksassa ja Ranskassa oli yleensä kausiluontoista: naapurimaista tuli väkeä maataloustöihin. Ranskaan kyllä muutettiin tuolloin pysyväisestikin, niin että sen väestöstä 1800-luvun lopulla 3 % oli ulkomaalaisia. Maailmansotien välillä tämä muuttoliike tyrehtyi samoin kuin Euroopasta muihin maanosiin suuntautunut siirtolaisuuskin.

Toisen maailmasodan jälkeen Keski-Euroopassa oli liikkeellä runsaasti pakolaisia, joita yksistään Länsi-Saksaan sijoittui yli 8 milj. henkilöä. Nopean taloudellisen kasvun ansiosta pakolaiset voitiin työllistää muutamassa vuodessa, ja kohta tarvittiin muutakin ulkomaista työvoimaa. Samalla siirtolaisuus Eurooppaan kasvoi suuremmaksi kuin eurooppalaisten muuttoliike muille mantereille.

Vielä 1950-luvulla siirtotyövoiman tarvetta pidettiin kaikissa ulkomaista työvoimaa

käyttävissä maissa tilapäisenä ilmiönä, eikä sitä osattu ottaa huomioon esim. pitkän tähtäyksen suunnittelussa. Ulkomaalaisten värväys ja määrä lisääntyivät kuitenkin 1960-luvulla siinä määrin, että siirtotyövoiman maassaoloon liittyvät ongelmat alkoivat herättää lisääntyvää huomiota muuallakin kuin Sveitsissä, joka ryhtyi vähentämään ulkomaalaisten määrää jo 1960-luvun lopulla.

Muut Keski-Euroopan maahanmuuttovaltiot ryhtyivät rajoittamaan uusien ulkomaalaisten maahanpääsyä vuosina 1973-74 näennäisesti öljykriisiä seuranneen laman varjolla mutta tosiasiaissa ennen muuta siirtolaisuuden kielteisten sosiaalisten vaikutusten vuoksi. Siitä pitäen on kaikkialla jarrutettu uusien siirtolaisten maahanmuuttoa, joskin perheenjäsenten on edelleen sallittu muuttaa maassa jo työskentelevien ulkomaalaisten luo. Eräissä maissa (Ranska, Länsi-Saksa) on lisäksi rohkaistu siirtotyöläisiä palaamaan kotimaihinsa mm. erityisten paluupalkkioiden avulla. Toisaalta nämä maat ovat suosineet maassa jo pitkään asuneiden ulkomaalaisten sopeutumista isäntämaan yhteiskuntaan erilaisten koulutus- ja sosiaalisten toimenpiteiden avulla. Niinpä esim. Sveitsissä myönnetään parhaiten sopeutuville siirtolaisille kansalaisoikeudet entistä jonkin verran helpommin.

Tätä nykyä ei ole nähtävissä tekijöitä, jotka ainakaan huomattavasti ja pysyvästi vilkastuttaisivat Euroopassa tapahtuvaa siirtolaisuutta. Euroopan siirtolaisväestöt näyttävät silti kasvavan, mutta tämä tapahtuu pääasiassa niiden oman sisäisen kehityksen (luonnollisen kasvun) ansiosta eikä uusien maahanmuuttojen vuoksi. Vaikka siirtolaisten elinoloja pyritään parantamaan, ne tuskin olennaisesti kohentuvat useimmissa vastaanottavissa maissa, sillä taloudellisen kasvun ennakoitu väheneminen vähentää myös tähän tarjoutuvia mahdollisuuksia.

Siirtotyövoiman olosuhteita voitaisiin lyhyesti luonnehtia seuraavasti. Siirtotyöläiset ovat sosiaalisesti eristyneitä, vaikka he seu-

rustelevatkin vilkkaasti omissa kansallisissa ryhmissään ja keskittyvät asumaan samoille seuduille. Kielitaidon ollessa heikko he eivät kykene olemaan paljoakaan kosketuksissa kantaväestöön, eivätkä raskas työ ja heikot asunto-olot suo mainittavia edellytyksiä kielienopiskelulle, muusta lisäkoulutuksesta puhumattakaan, Vaikeimmassa asemassa ovat siirtotyöläisten lapset, jotka harvoin saavat riittävästi opetusta äidinkielellään ja joiden on vaikeata edetä niin koulutuksessa kuin myöhemmin työurallaan täysin älyllisiä edellytyksiään vastaavalla tavalla. Vaikka toinen siirtolaispolvi pyrkiikin arvostetumpiin ammatteihin kuin vanhempansa, koulutuksen puute tuomitsee monet tyytymään tehtäviin, joita kantaväestö ei halua suorittaa. Näin ollen ns. dualistiset työmarkkinat (so. erikseen kantaväestölle ja siirtotyöläisille) voivat toimia edelleen maahanmuuton rajoituksista huolimatta.

Läntinen pallonpuolisko

Niin Pohjois-Amerikan kuin varsinkin Lätinalaisen Amerikan siirtolaisuusilmiöitä koskevat tiedot ovat niukkoja ja määrälliset arviot sangen vaihtelevia. Yhdysvalloissa asuu runsaat neljä miljoonaa rekisteröityä ulkomaalaista, mutta rekisteröimättömien määrä saattaa olla jopa tuntuvastikin suurempi. Eräiden arvioiden mukaan Yhdysvaltain työmarkkinoilla olisi jatkuvasti 4 - 6 miljoonaa laittomasti Meksikosta ja muualta Lätinalaisesta Amerikasta saapunutta siirtotyöläistä, joista tosin monet viipyvät maassa vain lyhyen aikaa. Laittomien, etenkin maataloudessa työskentelevien, vierastyöläisten työolosuhteet ovat yleensä kurjat ja sosiaaliturva olematon. Laiton maahanmuutto on Kanadassa vähäisempää joskaan ei tuntematonta. Ulkomailla syntyneitä oli Kanadassa v. 1971 noin 2,7 milj. henkilöä, joista enemmistö lienee hankkinut maan kansalaisuuden. Siitä pitäen maahan on saapunut vuosittain 150 000 - 200 000 uutta siirtolaista, joiden odotetaan (kuten USA:ssakin) asettuvan maahan pysyvästi. Kummassakin maassa on eurooppalaisten maahanmuuttajien osuus vähentynyt selvästi viime vuosikymmeninä.

Latinalaisessa Amerikassa on kaksi huomattavaa siirtolaisten vastaanottajavaltiota, nimittäin Argentiina ja Venezuela. Edellinen on vastaanottanut mm. Boliviasta, Uruguaysta, Paraguayasta ja Chilestä yhteensä n. 1,5 milj. asukasta, joista osa on pakolaisia. Venezuela puolestaan on hankkinut mm. öljyteollisuutensa palvelukseen noin 800 000 ulkomaalaista, joista valtaosa on kolumbialaisia. Yli 100 000 ulkomaalaista asuu lisäksi niin Brasiliassa, Chilessä, Kolumbiassa kuin Perussakin.

Afrikka ja Lähi-itä

Afrikassa on useita kansainvälisen muuttoliikkeen kohdealueita, joista huomattavimmat ovat mantereen länsilaidalla sijaitsevat Norsunluurannikko, Sierra Leone, Liberia ja Gambia. Näissä maissa työskentelee yhteensä noin miljoona naapurivaltioiden kansalaista pääasiassa maatalouden palveluksessa. Myös Zairen ulkomainen työvoima on tätä suuruusluokkaa. Etelä-Afrikan Tasavalta on vuosikymmeniä työllistänyt naapurimaittensa mustaa työvoimaa määrän ollessa nykyään puolisen miljoonaa henkilöä. Naapurimaa Zimbabwe työllistää lisäksi noin 200 000 mustaa vierastyöläistä. Valkoisessa Etelä-Afrikassa työskentelevien mustien ulkomaalaisten olosuhteet ja oikeudet ovat kenties heikommat kuin missään siirtotyövoiman keskuudessa. Myös itäisessä Afrikassa on suhteellisen runsaasti siirtotyöläisiä, joista huomattava osa on Keniassa, Tanzaniassa ja Ugandassa työskenteleviä ruandalaisia.

Ulkomaisen työvoiman käyttö on viime vuosina lisääntynyt voimakkaasti ainoastaan yhdellä alueella, nimittäin Lähi-idässä. Eräät alueen valtiot (mm. Kuwait) ovat tosin jo pitkään turvautuneet ulkomaisiin työntekijöihin oman väestön vähäisyyden takia. Arabiemiirikuntien Liiton työvoimasta peräti 85 % on nykyään ulkomaalaisia, joiden osuus Qatarissa on yli 80 % ja Kuwaitissa noin 70 %. Ulkomaisten työntekijöiden määrä on kuitenkin suurin Saudi-Arabiassa (n. 800 000 v. 1975), joka hankkii työvoimaa erityisesti

Pohjois-Jemenistä, Egyptistä ja Jordaniasta. Toinen huomattava ulkomaalaisten työllistäjä on Libya (330 000 siirtotyöläistä v. 1975) ja kolmas Arabiemiirikuntien Liitto (runsast 250 000), Kuwaitin ulkomaisen työvoiman ollessa 210 000 henkilöä v. 1975. Sen jälkeen nämä luvut ovat edelleen kasvaneet. Paitsi köyhemmistä arabimaista nämä öljyä tuottavat valtiot hankkivat työvoimaa Pakistanista, Intiasta ja muualta Aasiasta. Eräs Lähi-idän erityispiirre on se, että moniin johtamistehtäviin ja korkeata ammattitaitoa vaativiin töihin on hankittu henkilöstöä teollisuusmaista. Toinen silmään pistävä piirre on naisten ja perheenjäsenten perin alhainen osuus ulkomaalaisista.

Oseania ja muut alueet

Australia ja muukin Oseania on kauan ollut siirtolaisia vastaanottava alue, jonka väestönkasvukin on ajoittain suuresti riippunut maahanmuuton kehityksestä. Viime vuosina maahanmuuttoa on hillitty joskaan ei kokonaan pysäytetty, ja jossain määrin on alettu sallia myös muiden kuin eurooppalaisten asettumista asumaan tälle valkoihoisten dominoimalle alueelle. Australiassa oli v. 1976 noin 2,7 milj. ulkomailla syntynyttä asukasta, joista noin 1,5 milj. kuului työvoimaan. Liittovaltion noin 14 milj. asukkaasta noin 30 % oli tuolloin ensimmäisen tai toisen polven siirtolaisia.

Jonkin verran siirtolaisuutta esiintyy muillakin maapallon alueilla, kuten Itä-Euroopassa ja Aasiassa, mutta näitä verraten vähäisiä muuttovirtoja koskevat tiedot ovat erittäin niukkoja. Itä-Euroopassa näyttää ulkomaisen työvoiman määrä olevan suurin Saksan Demokraattisessa Tasavallassa, joka työllistää kymmeniätuhansia puolalaisia ym. pääasiassa lyhytaikaisiin tehtäviin.

Siirtolaiset — neljäs maailma

Joskus 1950-luvulla levisi yleiseen kielenkäyttöön käsite kolmas maailma, jolla tarkoitetaan lähinnä trooppisilla alueilla sijait-

sevaa alikehittyneiden maiden vyöhykettä. Kenties tämän esikuvan innoittamana alettiin eräillä tahoilla käyttää 1970-luvun alussa käsitettä neljäs maailma, jolla pyrittiin luonnehtimaan kotimaittensa ulkopuolella asuvien siirtolaisten olosuhteita. Myöhemmin samaa käsitettä ovat omineet itselleen ns. alkuperäiskansojen edustajat. Kummalakin ryhmällä näyttää olevan samantapaisia perusteita tämän käsitteen käyttöön, sillä molemmat ovat vähemmistöinä asuinmaassaan ja alistetussa asemassa pääväestöön nähden. Vaikka siirtolaiset useinkin ovat saapuneet oleskelumaahansa tilapäisesti, huomattava osa heistä jää sinne pysyvästi, mikä lopulta johtaa yhden tai useamman etnisen vähemmistön syntyyn vastaanottavassa maassa. Ruotsin virallisessa kielenkäytössä puhutaan jo maahanmuuttaja- ja vähemmistöpolitiikasta yhtenä kokonaisuutena.

Kummassakin tapauksessa neljännen maailman käsitteeltä puuttuu selvä alueellinen

ulottuvuus, joka muille "maailmoille" on osoitettavissa. Niin siirtolaiset kuin alkuperäisetkin vähemmistökansallisuudet elävät ja asuvat suureksi osaksi pääväestön keskuudessa ja siihen jatkuvasti jossain määrin sekoittuen.

Tässä kirjoituksessa on pyritty kuvailemaan siirtolaisten muodostaman "neljännen maailman" laajuutta siirtolaisuuden kohdemaissa asuvia tai työskenteleviä henkilöitä koskevien tietojen avulla. Tiedot ovat kuitenkin toistaiseksi niin puutteellisia, että vain tämän "maailman" suuruusluokka - yksi prosentti maapallon väkiluvusta - on karkeasti arvioitavissa. Paljon työtä siis tarvitaan tämän kuvan täydentämiseksi. Eräs tähän tähtäävä yritys on kerätä siirtolaisten isäntämaista tietoja niissä asuvista ulkomaalaisista vuoden 1980 tienoilla suoritettavissa väestönlaskennoissa ja koota niitä lähinnä YK:n tilastoelinten toimesta mm. lähtömaiden viranomaisien ja alan tutkimustoiminnan käyttöön.

Lähteet:

BIRKS, J.S. & C.A. SINCLAIR: "International Migration in the Arab Region: Rapid Growth, Changing Patterns, and Broad Implications", Population Bulletin of the United Nations Economic Commission for Western Asia, No 17, December 1979, ss. 57-65
BÖHNING, W. Roger: "Faits et chiffres sur les

migrations internationales", Population, 34e année, n:o 6, Novembre/ Decembre 1979, ss. 1130-1137
NEWLAND, Kathleen: International Migration: The Search for Work. Worldwatch Paper 33, Worldwatch Institute, Washington, D.C., November 1979
OECD: Continuous reporting system on migration SOPEMI 1980, Paris 1980 (moniste)
UNITED NATIONS: Demographic Yearbook 1977, Twenty-Ninth Issue, New York 1978

Migrants: A Global Review

International migration is a worldwide phenomenon, but its total magnitude and significance is hard to assess for the paucity and disparity of relevant data. Small wonder that the United Nations has devoted only one — the 29th (1977) — issue of its Demographic Yearbook to international migration, and even then with only partial success.

According to estimates derived by leading experts from various sources of disparate quality, the migrant (alien) populations and migrant workers were distributed among major world regions during the latter half of the 1970's as follows (in millions of persons):

	Migrant population	Migrant workers
Western Europe	14 - 15	7
Northern America	8 - 10	5 - 6
Latin America	4 - 6	3 - 4
Africa (South of Sahara)	4 - 5	2 - 4
Middle East	3 - 4	2 - 3
Oceania	3	2
Other regions	(2)	(1)
Total	(40)	(25)

The migrant populations thus comprise about one per cent of the human race, excluding political refugees, who number more than 10 million.

In Western Europe, the major host countries are the Federal Republic of Germany and France (with over four million immigrants each), Great Britain (2 million), Switzerland and Belgium (nearly a million each), and the Netherlands and Sweden (nearly half a million immigrants each). In the Western Hemisphere, the bulk of the immigrants live in the United States, Canada, The Argentine, and Venezuela. Elsewhere, notable host countries are the Ivory Coast and its neighbouring coastal states in Western Africa; Zaire, the Republic of South Africa and Zimbabwe in southern Africa; Saudi Arabia and other oil-rich countries in the Middle East; and Australia.